K 25/2022 vp Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan ja tarkastuksen vaalikausiraportti 2019–2022

Arto Kokkinen
Mika Sainio

Eduskunnan tarkastusvaliokunta, 19.1.2023

Finanssipolitiikan valvonnan ja tarkastuksen vaalikausiraportti 2019-2022

- Aihealueina muun muassa
  - Hallitusohjelman tavoitteet ja lakisääteiset tavoitteet vaalikaudella
  - Menokehysjärjestelmän noudattaminen
  - Finanssipolitiikan EU-säännöt
  - Suhdannetilanne ja finanssipolitiikan mitoitus
  - VM:n ennusteen realistisuus
  - Julkisen talouden kestävyys
    - Hallituksen kestävyystiekartta
    - Inhimillisen pääoman kehitysnäkymät
    - Työllisyystoimien eteneminen
- Tämä esitys sisältää joitakin nostoja vaalikaudelta raportin teemoista

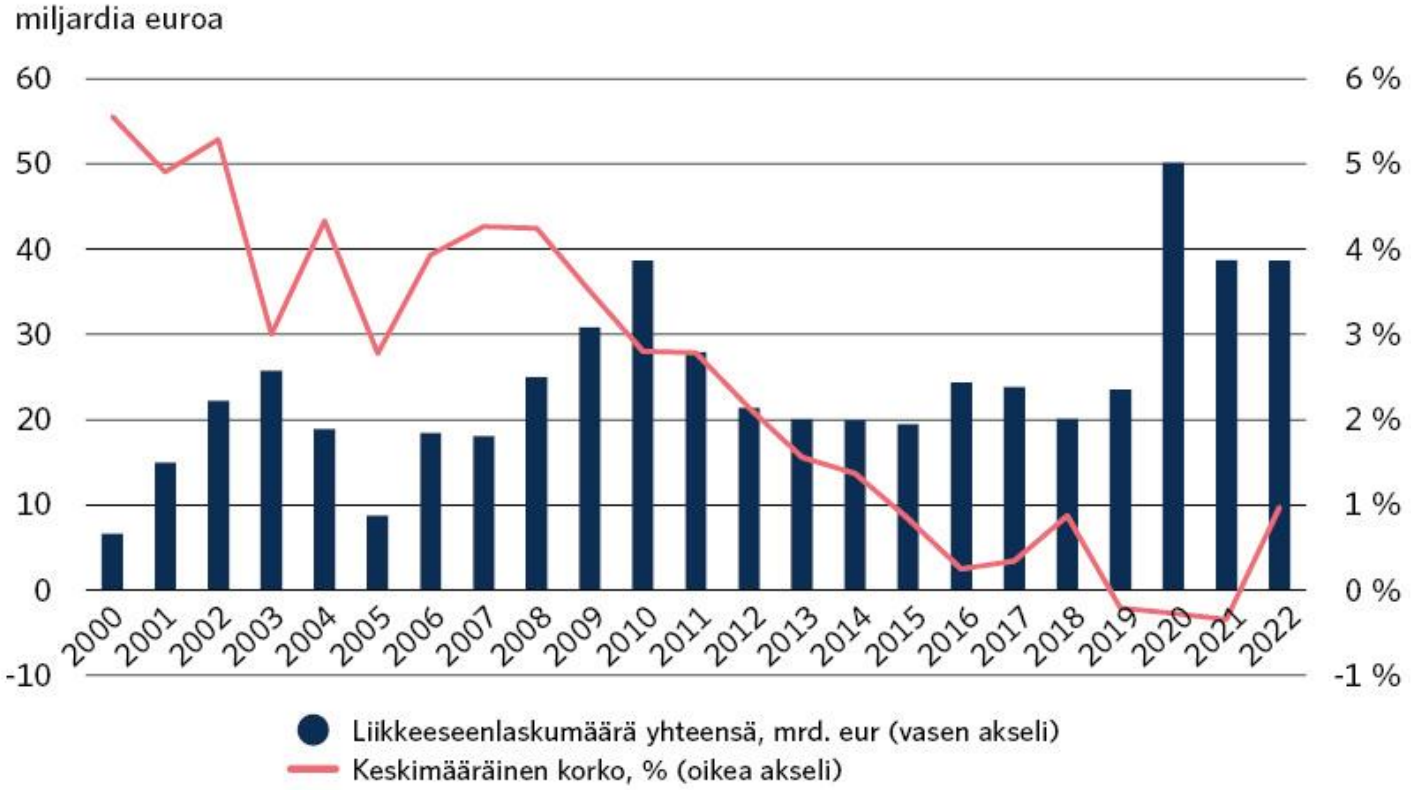
Vaalikaudella nähtiin laaja-alaisia poikkeuksia finanssipoliittisessa ohjauksessa

- EU-sääntelyssä käyttöön otettu yleinen poikkeuslauseke toi automaattisesti joustoa myös kotimaiseen fipo-ohjaukseen
  - Poikkeuslauseke voimassa vielä vuoden 2023
- Koronapandemian myötä hallitus jätti julkisen talouden monivuotiset rahoitusasematavoitteet asettamatta keväällä 2020
  - Myöhemmin tavoitteet palautettiin, lainsäädännön minimin mukaisina
- Vuonna 2021 julkisen talouden suunnitelma annettiin asetuksen määräaikaan nähden myöhässä
- Kuntatalouden menorajoitteen seurannasta luovuttiin vastoin asetusta keväällä 2021
- Hallitusohjelman tavoitteenasetteluun tehtiin täsmennyksiä kevään 2021 JTS:ssä

Myös valtion menokehyssääntö on jäänyt poikkeustilanteiden jalkoihin

- Osa menokehyksiin tehdyistä poikkeuksista on ollut perusteltuja koronapandemian sekä Ukrainan sodan ja siitä seuranneen energiakriisin takia
  - Turvallisuustilanteeseen liittyvä poikkeus kuitenkin hyvin laajasti määritelty
- Vaalikaudella tehty kuitenkin myös selkeästi kehysperiaatteita rikkovia poikkeuksia
  - V. 2021 päätetyt kehystason korotukset vuosille 2022-2023
  - Tapa, jolla Veikkauksen edunsaajien rahoitus siirrettiin kehysten piiriin
- Hallituskauden poikkeustilanteet eivät kerro kehyssäännön toimimattomuudesta
  - Kehittämistarpeita on, mutta kehyssääntö toimii hyvin tärkeimmässä tehtävässään ylläpitämässä hallitusohjelmassa valittua menotasoa

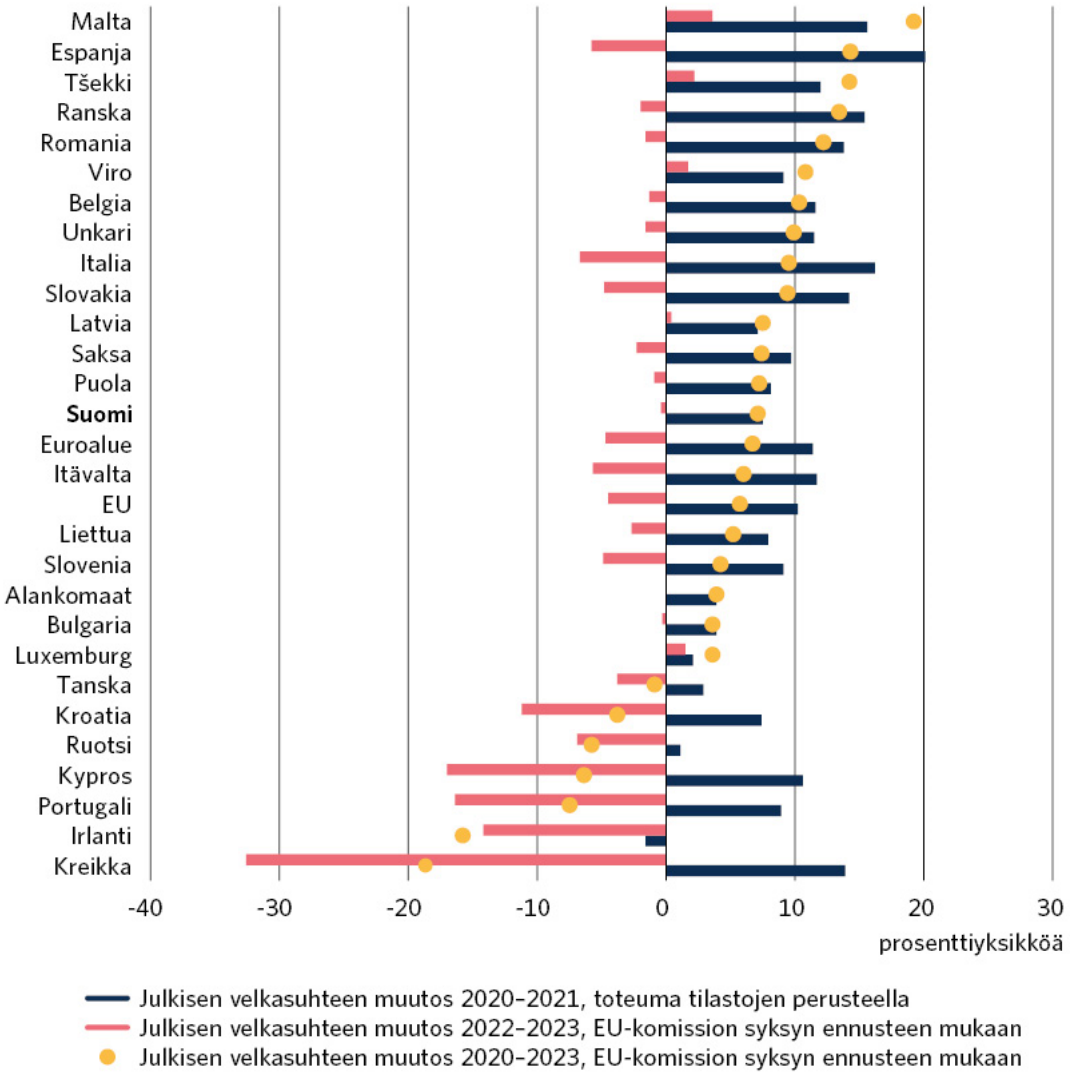
Kohoavat korkokustannukset pienentävät finanssipoliittista liikkumavaraa

Valtionvelan liikkeeseenlaskut 2000–2022 sekä liikkeeseenlaskujen toteutunut keskimääräinen korkotaso (tuotto). Tiedoissa ei ole huomioitu koronvaihtosopimusten vaikutuksia. Vuoden 2022 tiedot ovat mukana 25.10 saakka. Lähde: Valtiokonttori ja VTV/finanssipolitiikan valvonta.

- Valtion uuden velan korko noussut vuoden aikana nopeasti, syksyllä 2022 sekä lyhytaikainen että pitkäaikainen reilusti plussan puolella
  - Loka-marraskuussa on liikuttu 2-3 % välillä
- Pidemmän aikavälin tarkastelussa, nyt ollaan palaamassa tavanomaisempaan tilanteeseen
- Markkinakorkojen nousun vaikutus julkisen velan korkokustannuksiin toteutuu viiveellä

Julkisen talouden velkakestävyyttä tulisi vahvistaa

Julkisen velan kehitys vuosina 2020-2023, prosenttia suhteessa BKT:hen

- Koronapandemian aikana Suomen julkisen talouden velkasuhde kehittyi EU-keskiarvoa paremmin, mutta vuosina 2022-2023 tilanteen odotetaan kääntyvän päinvastaiseksi
  - inflaatiolla suuri vaikutus lukuihin 2022-2023
- Hallituksen kestävyystiekartta velkasuhteen vakauttamiseksi oli perusteltu ja oikeansuuntainen aloite
  - Merkitys korostui, kun vaalikauden kriisit aktivoivat sekä lakisääteisiin että hallitusohjelman finanssipoliittisiin tavoitteisiin liittyviä poikkeuslausekkeita
- Tiekartan hyödyntäminen jäi kuitenkin kesken eikä taloudellista tilannekuvaa päivitetty ajantasaisilla tiedoilla vuonna 2022
- Päätösperäisten lisätyöllisten määrän tavoitteista jäädään vaalikaudella reippaasti
- Hallitus on kuitenkin päättänyt vaalikaudella tärkeistä uudistuksista (eläkeputken poisto, sote, oppivelvollisuus)
- Jatkossa tarvetta vahvistaa julkista taloutta monipuolisin toimin (meno-, tulo- ja rakennetoimet) mahdollisimman hyvään tietoperustaan nojautuen
  - Erilaisten kartoitusten toteuttamisen lisäksi on tärkeää lisätä velkakehityksen tarkasteluja asetuspohjaiseen julkisen talouden suunnitelmaan

Talouden suhdannekehitys ja finanssipolitiikan mitoitus

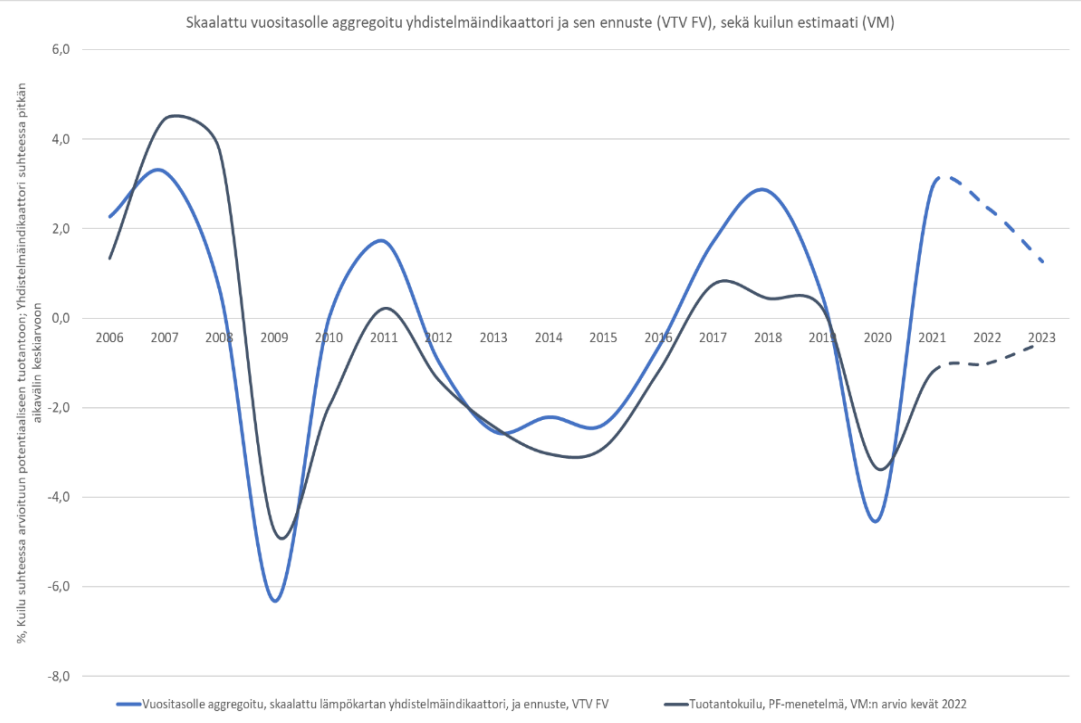
Talouden suhdanneindikaattori viittaa talouden vahvan kehityksen hiipumiseen.

Vuosi	Avoimet työpaikat, muutos	Kapasiteetin käyttöaste	KHI, muutos	Kuluttaja-luottamus	Palkkasumma-kuvaaja, muutos	Palvelut-luottamus	Rakentaminen-luottamus	Teollisuus-luottamus	Työllisyysaste, muutos	Työttömyysaste, muutos	Vähittäiskauppa-luottamus	Yhdistelmäindikaattori (painotettu)
2022												
10		0,16		-2,81		-0,51	-0,07	-0,27			-1,53	
9	-0,23	0,87	3,85	-3,06		-0,67	0,09	0,00	0,93	0,82	-1,88	0,26
8	0,23	0,49	3,55	-2,50	1,44	-0,66	-0,38	0,18	0,30	0,88	-1,90	0,39
7	0,63	0,58	3,67	-2,52	0,85	-0,17	-0,58	0,42	0,29	0,91	-0,14	0,52
6	1,28	1,07	3,67	-2,19	1,05	0,10	-0,38	0,71	0,48	1,01	-0,05	0,80
5	1,42	1,41	3,19	-1,75	1,11	-0,11	-0,24	1,00	0,91	1,16	-0,18	0,92
4	2,16	1,51	2,40	-1,73	1,74	-0,11	0,41	1,12	1,59	1,39	-0,26	1,11
3	2,73	1,48	2,46	-1,60	1,67	0,32	0,66	1,22	1,01	1,36	-0,68	1,18
2	2,20	1,62	1,68	0,53	1,31	0,53	1,03	1,71	1,66	1,09	-0,32	1,35
1	1,83	0,99	1,62	0,26	1,41	0,43	0,88	1,40	1,47	1,05	-0,07	1,15
2021												
12	3,31	1,50	1,08	0,05	0,95	0,63	1,11	1,30	2,08	1,38	-0,12	1,34
11	3,03	1,10	1,20	0,79	0,65	0,66	1,11	1,72	0,81	1,12	0,80	1,25
10	3,39	1,25	0,90	1,23	0,58	0,68	0,94	1,80	0,73	0,98	0,45	1,28
9	2,73	0,86	0,48	1,75	0,95	0,49	0,85	1,66	0,04	0,88	0,73	1,09
8	2,36	1,15	0,30	1,39	0,88	0,41	0,89	1,74	2,08	0,92	0,91	1,25
7	2,33	0,82	0,12	1,52	1,11	0,71	0,53	1,32	1,32	1,03	0,39	1,11
6	2,48	0,83	0,18	1,64	2,14	0,44	0,23	1,44	1,79	1,45	0,91	1,32
5	1,97	0,65	0,30	1,41	2,17	0,08	0,06	1,09	2,54	1,76	0,76	1,25
4	1,61	0,28	0,24	1,50	0,91	-0,46	0,16	0,75	0,12	1,50	0,40	0,66
3	0,60	0,12	-0,24	0,05	-0,64	-1,04	-0,41	0,42	0,11	-0,19	-0,26	-0,09
2	-0,68	-0,09	-0,48	0,53	-0,47	-0,98	-1,00	-0,05	-0,24	-1,41	0,33	-0,43
1	-0,80	0,56	-0,48	0,49	-1,66	-0,95	-0,74	0,12	-1,76	-1,59	-0,43	-0,65

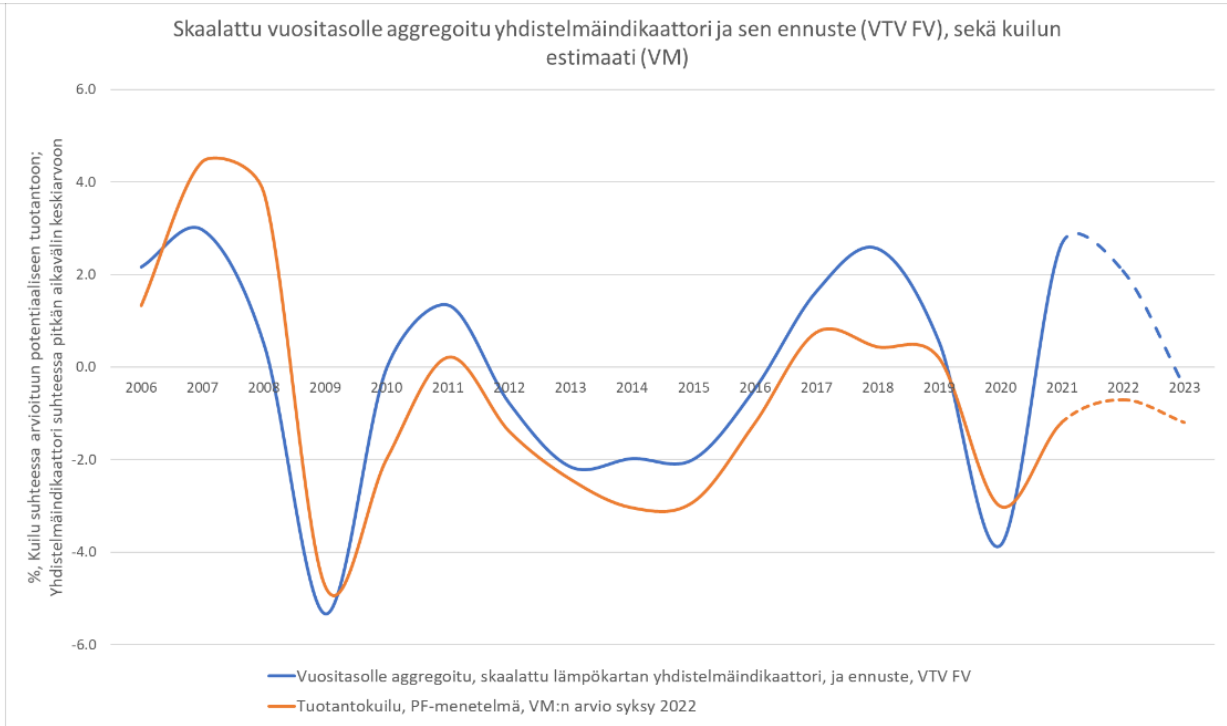
Yhdistelmäindikaattorin ja yhteisesti sovitun tuotantokuilun suhdannekuva poikkeaa vuosina 2021-2022.

Kehityssuunta 2022-2023 nyt sama.

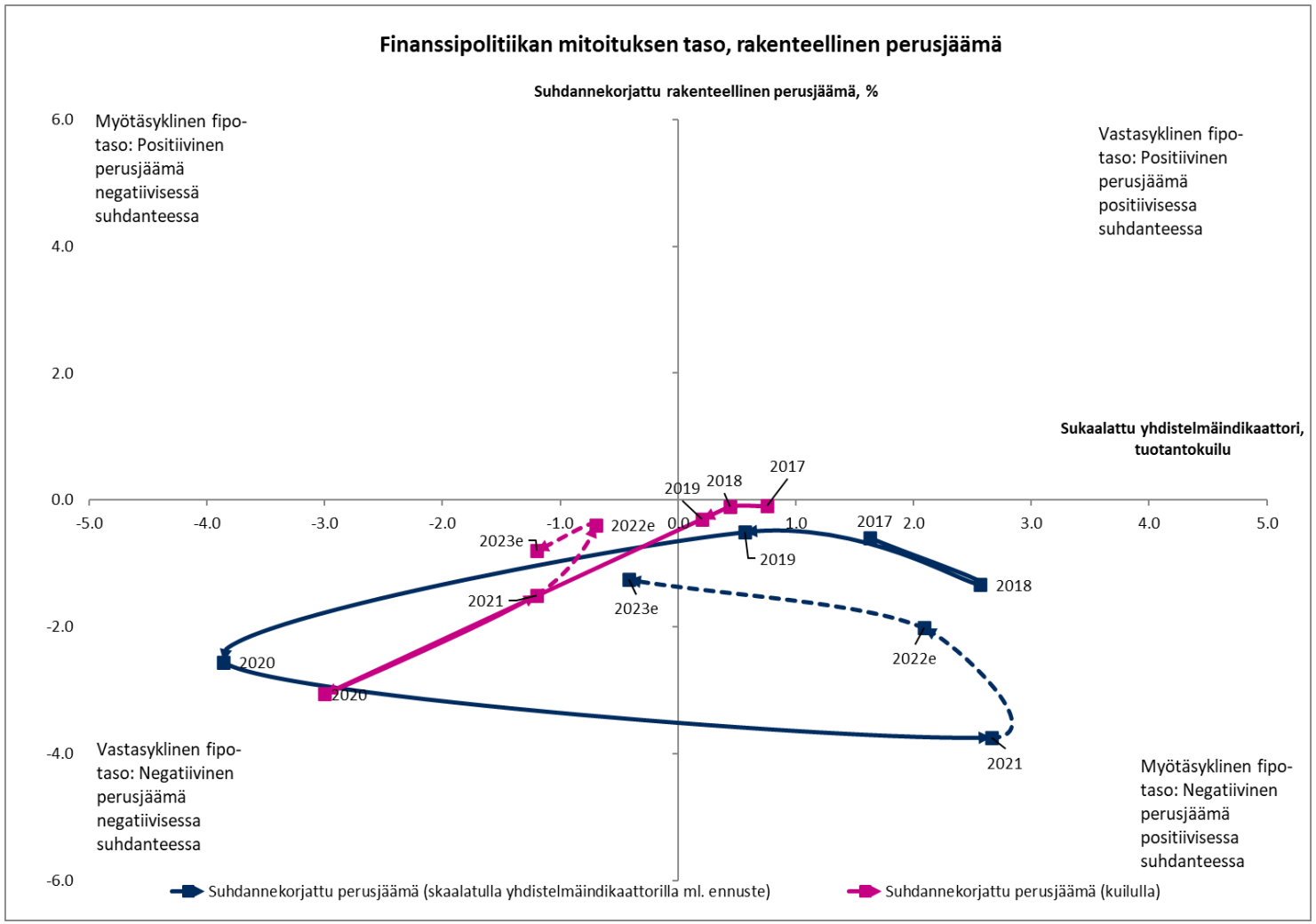
Kevät 2022

Syksy 2022

Finanssipolitiikka ollut tasoltaan elvyttävää koronakriisistä lähtien

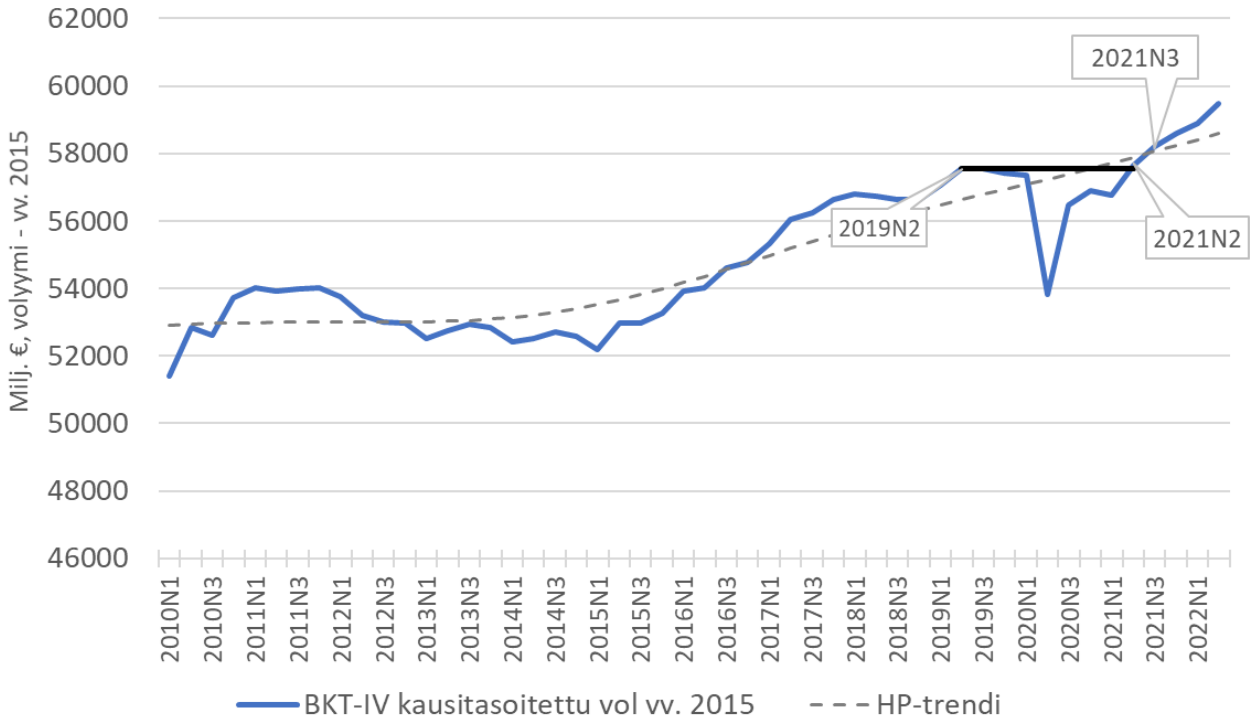
VTV fipo-valvonnan lämpökartan suhdanneindikaattorin mukaan:

- Finanssipolitiikka oli vuosina 2021-2022 tasoltaan myötäsyklisesti elvyttävää?

- Ongelma:
  - Jos on elvytetty yhä 2021 ja 2022 positiiviseksi kääntyneessä suhdanteessa

→ Miten voitaisiin 2023 suhdannetilan kiristyessä tuottaa positiivinen impulssi ja elvyttää vielä lisää?

Yhdistelmäindikaattori saa tukea muilta suhdannetilan mittareilta

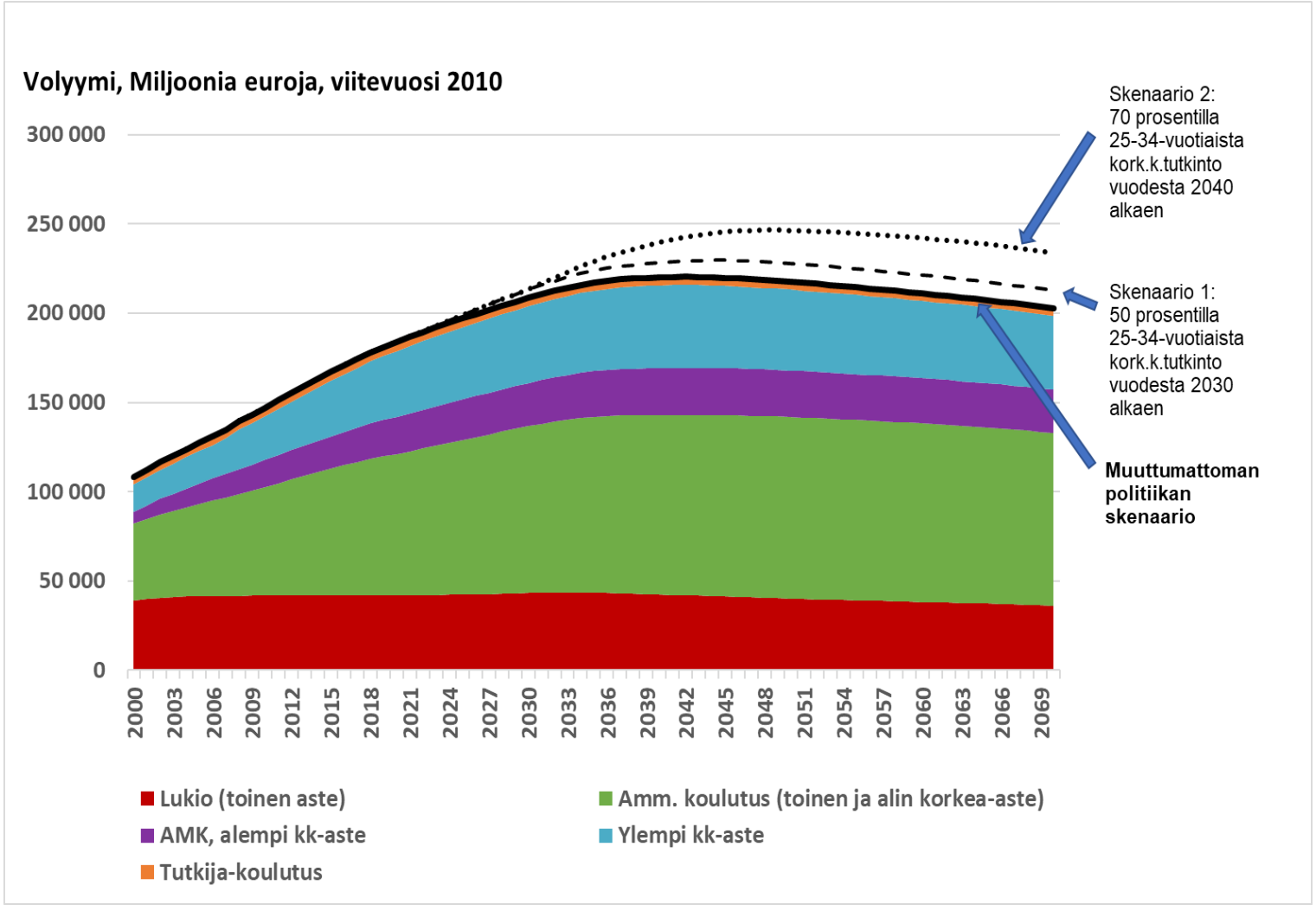

- HP-trendi saavutettiin toisen ja kolmannen neljänneksen välissä vuonna 2021
- HP-trendin ajoittumisen robustisuus (Gäddnäs)
- Sariola ja Pönkä (2021), PCA
- Orjasniemi ja Kuusela (2021), moniulotteinen suodin
- SP:n (6/22) ja IMF:n (10/22) ennusteiden mukaan tuotantokuilu positiivinen vuonna 2022

Koulutetulla työikäisellä väestöllä heikko kehitysnäkymä

Koulutetun työikäisen väestön määrä kääntymässä laskuun 2040-luvulla, mikä heikentää pitkän ajan talouskasvun näkymää

- tähän voidaan kuitenkin vielä vaikuttaa (syntyvyys, koulutustaso, koulutettu työper. maahanmuutto)

- Muuttumattoman politiikan projektio:
  -1-v-ikäluokittainen väestöennuste
  Koulutukseen osallistuminen ikäluokittain ja koulutusasteittain kuten nykyään
  - nuorten ikäluokat pienenevät

- Skenaario 1: 25-34-vuotiaista 50 % korkea-asteen tutkinto vuonna 2030 (OKM)

- Skenaario 2: 25-34-vuotiaista 70 % korkea-asteen tutkinto vuonna 2040 (EK SivVk)

Kiitos!

VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTO
STATENS REVISIONSVERK

Tack!